

Wethouders Volksgezondheid gemeente Haaglanden

Onderwerp: Rapport RIVM

Ons kenmerk: OCW/ 2016.6164

Aantal bijlagen:

Datum: 20 december 2016

Inlichtingen bij: Lieke van Knapen

Doorkiesnummer:

Geachte wethouder Volksgezondheid,

Vandaag is het rapport 'Beoordeling gezondheidsrisico's door sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat' van het Rijksinstituut Volksgezondheid en Milieu verschenen. Het rapport laat zien dat er weliswaar gevaarlijke stoffen in het rubber voorkomen maar dat er geen risico's zijn voor de gezondheid van de gebruikers van de velden. Het standpunt is: er kan veilig gesport kan worden op kunstgrasvelden met rubbergranulaat.

Lichaamsbeweging is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Dit moet veilig en gezond kunnen gebeuren. Na de uitzending 'gevaarlijk spel' van Zembla van 5 oktober 2016 is onrust ontstaan over mogelijke gezondheidsrisico's van het sporten op kunstgrasvelden die zijn ingestrooid met rubbergranulaat. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft aanvullend onderzoek gedaan om duidelijkheid te krijgen over of er daadwerkelijk gezondheidsrisico's zijn. Op basis van dit onderzoek concludeert het RIVM dat het verantwoord is om te sporten op de kunstgrasvoetbalvelden. De GGD onderschrijft deze conclusie en adviseert kinderen en ouders om vooral te blijven sporten.

Rubbergranulaat op de Nederlandse kunstgrasvelden

Rubbergranulaat zijn kleine zwarte korreltjes. Deze zijn vaak gemaakt van oude rubberproducten zoals autobanden. In de rubberkorrels zitten heel veel verschillende stoffen, zoals polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's), en metalen. PAK's zijn kankerverwekkende stoffen. In het dagelijks leven komen we op verschillende manieren met PAK's in aanraking, bijvoorbeeld via uitlaatgassen van auto's, rook van houtkachels, sigarettenrook en gebarbecued vlees.

Benzeen, dat mogelijk leukemie of lymfeklierkanker veroorzaakt, heeft het RIVM niet in de korrels aangetroffen. Bestaand wetenschappelijk onderzoek geeft geen aanwijzingen die duiden op een verband tussen sporten op kunstgras met rubbergranulaat en het ontstaan van leukemie of lymfeklierkanker.

Gezondheidsrisico

Het is duidelijk dat er allerlei stoffen in de korrels zitten. Zolang deze stoffen binnen in de korrels zitten en daar niet uit kunnen vrijkomen, is er voor de gezondheid niets aan de hand. Alleen als deze stoffen ook in het lichaam komen, kunnen ze mogelijk schade aanrichten. Hoe meer van deze stoffen in het lichaam terechtkomen, hoe hoger het risico. Er is in het verleden onderzoek gedaan naar de opname van kankerverwekkende stoffen in het lichaam bij sporten op kunstgras met rubbergranulaat. Uit deze onderzoeken zijn geen aanwijzingen gekomen dat de stoffen uit het rubbergranulaat daadwerkelijk in het lichaam van de sporters worden opgenomen. Het nu verrichte onderzoek van het RIVM laat zien dat er weinig vrijkomt uit de rubberkorrels en dat er nog minder in het lichaam terecht komt. Op grond daarvan menen deskundigen van zowel GGD als RIVM dat bij het sporten op een veld met rubbergranulaat er zo weinig schadelijke stoffen in het lichaam komen, dat er veilig op de velden gesport kan worden.

Alternatieven voor rubberen korrels

Verschillende partijen denken nu na over alternatieven voor rubbergranulaat. Elke ondergrond voor sportvelden heeft voor- en nadelen. De GGD adviseert om bij vervanging van een veld ook goed te kijken naar mogelijke gezondheidsrisico's. GGD Haaglanden denkt graag mee bij een eventuele vervanging van een veld en kan desgewenst, op maat adviseren.

Spelen

Het RIVM-onderzoek gaat alleen over sporten. Maar jonge kinderen spelen ook met de korrels, bijvoorbeeld als ze kijken naar een wedstrijd of spelen op een trapveldje in hun buurt. Het is bekend dat jonge kinderen van alles in hun mond stoppen en soms ook doorslikken. Het is de verantwoordelijkheid van volwassenen om dit zo veel mogelijk te voorkomen. Dit geldt voor grind, zand en andere dingen die buiten op straat gevonden worden, en ook voor rubberkorrels. Als een kind per ongeluk toch een korreltje doorslikt, dan is dit niet erg.

Conclusie en adviezen van de GGD

De adviezen die de GGD nu geeft, zijn gebaseerd op de huidige wetenschappelijke kennis. Op basis van deze kennis heeft de GGD geen aanwijzingen dat sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat tot risico's leidt voor de gezondheid. Daarom kunnen sporters de velden gewoon gebruiken.

De GGD onderschrijft dat er breed nagedacht wordt over alternatieven voor rubbergranulaat. Maar dringt erop aan ook bij alternatieven te kijken naar mogelijke gezondheidsrisico's. Lichaamsbeweging is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Daarom adviseert de GGD om vooral te blijven sporten. De GGD begrijpt dat sommige ouders zich toch zorgen blijven maken, ondanks de uitkomsten uit het RIVM-onderzoek. Normaal hygiënische gedrag zorgt er voor dat contact met de rubberkorrels zo klein mogelijk is. De GGD benadrukt dat hygiënisch gedrag altijd gewenst is bij sporten, op welke ondergrond dan ook.

- *Neem een douche na het sporten, en trek daarna schone kleren aan;*
- *Klop sportschoenen en -kleding buiten uit;*
- *Maak open wonden of schaafwonden goed schoon en dek ze af vóór het spelen op het veld;*
- *Zorg ervoor dat de korrels niet in de mond komen: dus let op je kinderen en sluit bidons op het veld af na gebruik.*

Dit advies is op de website van GGD Haaglanden terug te vinden: www.ggdhaaglanden.nl

Voor vragen van burgers is tijdelijk een landelijke telefoonlijn geopend: 0800 – 0480

Nadere informatie is te vinden op de websites van het RIVM, www.rivm.nl, en GGD GHOR NL, www.ggdghor.nl. Hier zijn ook Q&A's opgenomen.

Natuurlijk kunnen burgers ook contact opnemen met de GGD. GGD Haaglanden, afdeling Leefomgeving is bereikbaar op telefoonnummer 070 – 353 7182 of per email: gezondheidmilieu@ggdhaaglanden.nl

Met vriendelijke groet,

A.A.H.M. van Dijk, arts M&G
Directeur Publieke Gezondheid Haaglanden

i.a.a.: Wethouders Sport gemeenten Haaglanden

Rijswijk
Semper Altius
t.a.v. de heer P.J. Kops
Weidedreef 4
2286 KT Rijswijk

Datum / Date
02 januari 2017

Telefoon / Phone
046 - 4204204

Uw kenmerk / Your reference

Ons kenmerk / Our reference
A890840/BU20161271

Betreft / Subject
Testen SBR granulaat op kunstgrasvelden

Geachte heer Kops,

Hierbij zend ik u de resultaten van het onderzoek dat SGS heeft uitgevoerd aan het rubbergranulaat op de kunstgrasvelden die u hebt aangemeld op www.sbrcheck.nu. SGS heeft op verzoek van RecyBEM onafhankelijk de monsterneming, de analyses en de rapportage uitgevoerd.

Deze rapportage betreft de analyse van de monstername op 06-12-2016 uitgevoerd op sportcomplex Sportpark Hoekpolder. Het SGS identificatienummer van deze analyse is code 1271/Rijswijk-3.

Samenvatting van het testresultaat:

Test	Resultaat
SBR Check = Onbekend	✗
PAKs-gehalte	✓

SBR Check

Het rubberinfill in uw kunstgrasveld is gecontroleerd op herkomst door Vereniging Band en Milieu. De aangeleverde en momenteel beschikbare gegevens zijn onvoldoende volledig om vast te stellen dat het infill bestaat uit rubbergranulaat van voertuigbanden afkomstig van een door RecyBEM gecertificeerde en/of bij VACO aangesloten producent van rubbergranulaat. Mocht u hier na het lezen van de bevindingen in deze rapportage alsnog antwoord op willen ontvangen verzoeken wij u contact op te nemen via info@sbrcheck.nu zodat we kunnen bepalen welke aanvullende gegevens we nodig hebben.

PAKs-gehalte

Op basis van uitgebreid onderzoek¹ heeft de Nederlandse overheid geconcludeerd dat sporten op kunstgrasvelden ingestrooid met infill van gerecyclede autobanden veilig is, mits de som van 10 door het toenmalige ministerie van VROM geselecteerde PAKs niet hoger is dan 75 mg/kg.

De som van de gehalten van de 10 geselecteerde PAKs (10-VROM) bedraagt voor uw veld minder dan 75 mg/kg en voldoet daarmee aan het Besluit bodemkwaliteit en de waarde voor PAKs die op grond van eerder onderzoek als veilig wordt beschouwd. Daarnaast heeft de Europese Commissie in de zogenoemde REACH-wetgeving bepaald dat de som van 18 door haar geselecteerde PAKs (18-REACH) niet hoger mag zijn dan 1000 mg/kg. Uw veld blijft ruimschoots onder deze norm.

Met vriendelijke groet,

dr. Ulbert Hofstra
Projectleider SGS INTRON B.V.

Resultaten onderzoek kunstgrasveld

Testrapport: A890840/BU20161271

SGS identificatienummer: 1271/Rijswijk-3

Algemene informatie

Aanmelder veld	Rijswijk
Vereniging	Semper Altius
Complex	Sportpark Hoekpolder
Straat	Weidedreef 4
Postcode	2286 KT
Plaats	Rijswijk
Veld	Hoofdveld 301 (veld 1)
Scope van het onderzoek	Bepaling gehalte 18 PAKs en check SBR

Onderzoeksgegevens

SGS identificatienummer	1271/Rijswijk-3
Datum bemonstering	06-12-2016
Unieke code van monster	1271
Beschrijving monster	zwart rubbergranulaat
Monsterneming door	SGS
Gevolgd protocol monsterneming	SIKB protocol 1002: 1 mengmonster uit 6 grepen verdeeld over veld
Analyse door	SGS INSTITUT FRESENIUS GmbH
Uitgevoerde analyses	18 polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's)
Analysemethode	AtPS GS 2014:01

Onderzoeksresultaat

Overall onderzoeksresultaat	Voldoet
Het monster voldoet op basis van het gehalte Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAKs) volgens de 10-VROM en de 18-REACH normeringen.	

Testrapport: A890840/BU20161271

SGS identificatienummer: 1271/Rijswijk-3

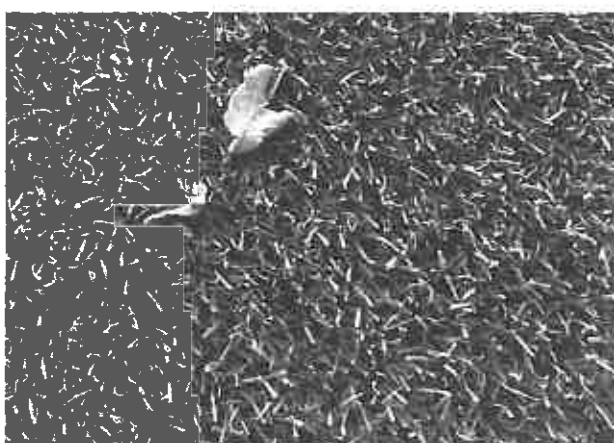
Samenvatting van het testresultaat:

Test	Resultaat
SBR Check = Onbekend	✗
PAKs-gehalte	✓

Foto documentatie

Liggend veld

Rubbergranulaat in het veld

Testrapport: A890840/BU20161271

SGS identificatienummer: 1271/Rijswijk-3

10-VROM – conform aanlegnormering

Voor de aanleg van kunstgras gebruikt het ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu (nu het ministerie van Infrastructuur en Milieu) de normering van het Besluit bodemkwaliteit. Specifiek voor toepassing van rubbergranulaat is de zorgplichtbepaling van toepassing. Deze is erop gericht om zeker te stellen dat sprake is van rubbergranulaat van voertuigbanden, waarbij de som van de 10 door VROM geselecteerde PAKs maximaal 75 mg/kg mag zijn om te spreken van veilig gebruik.

Component	Gemeten gehalte
Naftaleen	0,2 mg/kg
Fenantreen	0,6 mg/kg
Anthraceen	<0,2 mg/kg
Fluorantheen	3,3 mg/kg
Benzo(ghi)peryleen	9,1 mg/kg
Indeno(1,2,3-cd)pyreen	1,2 mg/kg
Benzo(a)anthraceen	0,7 mg/kg
Chryseen	1,1 mg/kg
Benzo(k)fluorantheen	0,2 mg/kg
Benzo(a)pyreen	1,0 mg/kg

Resultaat 10-VROM

10-VROM	Norm	Resultaat
Som PAK (10-VROM): 17,6 mg/kg	75 mg/kg	✓
Het gehalte aan PAKs van het rubbergranulaat voldoet aan de norm (≤ 75 mg/kg) voor de aanlegnormering.		

Testrapport: A890840/BU20161271

SGS identificatienummer: 1271/Rijswijk-3

REACH-norm mengsel – conform Europese wetgeving

In de Europese verordening voor Registratie, Evaluatie, Autorisatie en restrictie van Chemische stoffen (REACH) is rubbergranulaat geclassificeerd als een mengsel. Deze verordening is aangenomen om de gezondheid van de mens en het milieu beter te beschermen tegen de risico's die chemische stoffen opleveren. De norm voor het gehalte aan PAKs is in deze Europese REACH-verordening opgenomen in bijlage XVII, punt 28. Voor PAK betekent dit een norm van maximaal 100 mg/kg voor elke individuele PAK uit een lijst van 8 PAK en maximaal 1000 mg/kg voor de som van 18 PAK (EU-lijst).

8-PAK	Norm	Resultaat
Benzo(a)anthraceen	100 mg/kg	0,7 mg/kg
Chryseen	100 mg/kg	1,1 mg/kg
Benzo(k)fluorantheen	100 mg/kg	0,2 mg/kg
Benzo(a)pyreen	100 mg/kg	1,0 mg/kg
Benzo(e)pyreen	100 mg/kg	2,1 mg/kg
Benzo(b)fluorantheen	100 mg/kg	0,9 mg/kg
Benzo(j)fluorantheen	100 mg/kg	0,3 mg/kg
Dibenzo(ah)anthraceen	100 mg/kg	<0,2 mg/kg

18-PAK	30,7 mg/kg	Norm	Resultaat
--------	------------	------	-----------

Som PAK (18 PAK):	30,7 mg/kg	1000 mg/kg	✓
Het gehalte aan PAKs van het rubbergranulaat voldoet aan de normen volgens REACH.			

Eindconclusie

PAKs	Resultaat
Som PAK (10-VROM): 17,6 ≤ 75 mg/kg	voldoet
8 PAK REACH: ≤ 100 mg/kg	voldoet
Som PAK (18-REACH): 30,7 ≤ 1000 mg/kg	voldoet